

Egyetemes egyetemi kreatívan kritikus tanítás és tanulás

Aigner Iván

az Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
PhD-hallgatója, ORCID: 0000-0002-5358-4906, aigner.ivan@ppk.elte.hu

Saroyan, Alenoush. (2022). *Fostering creativity and critical thinking in university teaching and learning: Considerations for academics and their professional learning*. OECD Education Working Papers No. 280. OECD Publishing, Paris.
<https://doi.org/10.1787/09b1cb3b-en>

DOI: 10.37205/TEL-hun.2024.2.09

Interdimenzionális tér(d)hajlítás

Köztudott, hogy a pozitív előjelű gazdasági és társadalmi fejlődés előfeltétele az innováció, amelynek a hajtóerejét a kreativitás adja. A tényleges haladást ellehetlenítő béklyók és a szűkre szabott – ideológiai, intézményi, szakmai és/vagy szociális – keretek, normák szorításából kiszabaduló, határtalan emberi képzelet szárnyalása nyomán megszülető felfedezések és ráeszmélések, kibontakozó stratégiai víziók ideális táptalajt biztosítanak az érték- és tudásalapú társadalmak létrehozásának. Ezek ágyaz(hat)nak meg a fenntarthatóság, a kölcsönös előnyökkel kecsegtető együttműködés, végső soron pedig az áhított civilizációk közötti megbékélés számára. Ezt a sűrűn fonott ösz-

szefüggés-hálózatból álló konglomerátumot a kritikus gondolkodás fűszere teszi igazán pikánsná, amely egyúttal erőteljes dezinformációsűrű és konzerváló hatással is bír. *A kreativitás és a kritikus gondolkodás ösztönzése az egyetemi tanításban és tanulásban: Az egyetemi oktatók és szakmai tanulásuk szempontjai* című

könyv különleges csemegének ígérkezik az egy életen át tartó tanulás – recenzenshez hasonló – proaktív követői számára.

Tekintélyes tanácsadó

A szerző, Dr. Alenoush Saroyan a több mint három évtizedet felölelő szakmai munkássága során az érték- és minőség alapú felsőoktatási tudásközvetítés, az akadémiai és munkahelyi oktatásfejlesztés, a minőségbiztosítás és vezetés, a bizonyítottan hatékony gyakorlati megvalósítások referenciakeretbe állítása, az edukációs adaptáció és innováció, az oktatás fejlődést előmozdító hatásának vizsgálata, valamint a kritikus gondolkodás és a mély tanulás felsőoktatásban való alkalmazása területén végzett alapvető kutatásokat, jutott megkerülhetetlen eredményekre. A kanadai McGill University oktatója és intézetvezetője a felhalmozott, széles körű tudása, a számos afrikai és ázsiai fejlődő országban szerzett tapasztalata, illetve a felsőoktatásban/felsőoktatásért világszerte végzett, pótolhatatlan tevékenysége következtében az OECD, az UNESCO és a Világbank-csoport szakmai tanácsadója is. A tárgyalt munkadokumentumot ebbéli minőségében, a gazdaságpolitikai és társadalomtudományi témákban kompetens nemzetközi szervezet égisze alatt készítette.

Harmadik szintű, aszertív oktatásfejlesztés

A Covid-19-pandémia az élet minden területén érezte a hatását. Előzetes tréning, bevált protokollok és vészhelyzeti forgatókönyvek hiányában az egészségügyi eredetű, ám gyorsan tovagyűrűző, komplex (gazdasági, pszichológiai és morális) válsággá duzzadó rendkívüli eseményfolyam a világ oktatási rendszereit, intézményeit és szakembereit – szinte – teljesen felkészületlenül érte. A gazdasági analógiára építve, miszerint hozzávetőlegesen két hónap leforgása alatt az emberiség öt évet lépett előre a fogyasztói és vállalati digitális átállás vonatkozásában (Baig et al., 2020), a kényszerűség erőltetett menetben diktálta a távoktatásra való átállást is. Ezenfelül a világjárvány rávilágított arra, hogy a hatékony oktatásnak magasabb rendű puha készségek (kreativitás, kritikus gondolkodás, illetve egyéb pszichoszociális és szocio-emocionális készségek) elsajátításának előmozdításával túl kell mutatnia a hagyományos értelemben vett tudásátadáson.

Az egymással szorosan összefüggő folyamatok (demográfiai robbanás, exponenciálisan növekvő adatmennyiség és technológiai fejlődés, egyre gyarapodó és elmélyülő geopolitikai feszültségek, klímakatasztrófa, szuper-digitalizáció, társa-

dalmi egyenlőtlenségek növekedése és folyamatos újratermelődése) okán a 21. század oktatása komplex kihívásegyüttessel szembesül. A digitális átalakulás és a globális szerkezetváltás akadályainak minél sikeresebb leküzdése érdekében kulcskompetenciákkal, azaz elengedhetetlen készségekkel (együttműködés, kommunikáció, kreativitás, kritikus gondolkodás)¹ kell felvérteznie a jövő szakembereit, (im)produktív és vezető réteget (Vincent-Lancrin et al., 2019). Thornhill-Miller és munkatársai (2023) szerint ennek az oktatási tevékenységet, az oktatók/tanárok továbbképzését és a tananyagot egyaránt át kell hatnia.

Sikeres tanulás és tanítás a felsőoktatásban

Jellegét tekintve a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (angolul Organisation for Economic Co-operation and Development, röviden OECD) gondozásában megjelent anyag munkadokumentum, amely a kiváló nemzetközi szakmai hírnévnek örvendő szerző kutatása során kapott előzetes eredmények alapján megfogalmazott meglátásait, véleményét foglalja össze a tekintetben, miként lehet a felsőoktatásban tanulók kreativitását és kritikai gondolkodását serkenteni az oktatóik szakmai továbbképzésének átfogó és folyamatosan szélesedő keretein belül. A releváns fejlesztő modelleket és bevált módszereket bemutató, illetve a szükséges pszichoszociális folyamatokat beindító és katalizáló, kulcsfontosságú tényezőkre rávilágító anyag gazdag forráshalmazból (empirikus tanulmányok, jelentések, metaanalízisek, primer adatok, szakirodalmi áttekintések, weboldalak) merít, és elsősorban a rendszeren és az érintett intézményeken belül tevékenykedők számára készült.

A terminológiát és a rendszerszintű megközelítést tartalmazó bevezetést és a záró megjegyzéseket leszámítva a szintetizáló tanulmány szerkezetileg két részre tagolódik. Elsőként az egyetemi oktatók általános tanítási kapacitásainak, azaz leginkább a tanításra vonatkozó szakmai továbbképzésének és tudásfejlesztésének releváns bevált módszereit és modelljeit mutatja be általános megközelítésben, valamint sorra veszi azon tényezőket, amelyek a tanulást élményszerűvé és értékesé, ezáltal pedig hatékonyá teszik. Bizonyított alapelvek, innovatív pedagógiai módszerek és a tanulást serkentő környezet előfeltétele mentén körvonalazódik, hogy a szakmai tanulási beavatkozások sikeressége tekintetében (ezeknek a fő területei a kurzustervezés, az oktatási stratégiák és az értékelési módszerek) lényeges az

¹ Az angol collaboration, communication, creativity és critical thinking kifejezésekből alkotott 4Cs mozaikszóval rendszeresen találkozhatunk a vonatkozó angolszász szakirodalomban.

egyén, az intézményi stratégiai célkitűzések, illetve az elméleti, gyakorlati és oktatásfejlesztési irányok összehangolása (Engeström-féle aktivitáselmélet), valamint a megfelelő időzítés és időtartam megválasztása. A beavatkozások sikeres terjesztésének hatékonyságát fokozza, ha az informális úton történik, azaz mások jó példájából, a másokkal való együttműködésből fakad. A személyes, pszichológiai és környezeti kritériumok, a belső (személyes megelégedettség) és/vagy külső motiváció (jutalmazás) megléte mellett a változtatás szempontjából szintén meghatározó az eszközölt szakmai intervenciók hatásvizsgálata és annak a kiértékelése.

A második rész a kreativitással és a kritikus gondolkodással kapcsolatos készségek fejlesztését ösztönző és előmozdító (fejlesztendő készségek meghatározása, alkalmazandó oktatási stratégiák), konkrét szakmai beavatkozásokra, valamint a sikerességük és/vagy a fejlődési pályájuk értékelésére összpontosít. Rávilágít az elméleti vitára, amely azok között folyik, akik a fenti készségek tanítását terület-specifikus tudáshoz kötik, illetve akik általánosan és multidiszciplináris módon közelítenek a témához. Mindazonáltal összefoglalja azokat a tulajdonságokat (állhatatosság, eredetiség, logikai érvelés, önszabályozott tanulás, rendszerszintű gondolkodás, rugalmasság stb.), amelyek szorosan kapcsolódnak a fenti kognitív készségekhez, valamint felsorakoztatja azon oktatási módszereket (brainstorming, dialógus, kollaboratív tanulás, lehorgonyozott oktatás, vizuális megjelenítés stb.), amelyek – a két szemben álló szemlélettől függetlenül – hatékony készségfejlesztést idéz(het)nek elő.

A nagy volumenű témát közel 130 forrás felhasználásával feldolgozó tanulmány a logikus felépítésnek, és tagoltságnak (alfejezetek, bekezdések, felsorolások, szövegen belüli kiemelések), valamint a magyarázó ábráknak köszönhetően formailag átlátható, könnyen érthető. Hozzáadott értéket jelent a kilenc, többek között a az oktatásfejlesztés eredményeinek értékelését összegző, az egyetemi oktatás helyes gyakorlati kivitelezésének alapelveit, a hallgatóközpontú pszichológiai elveket, a kritikus gondolkodással kapcsolatos kognitív készségeket és diszpozíciókat, a kreativitás és a kritikus gondolkodás fogalmainak OECD szerinti értelmezését, a kreatív gondolkodást tápláló környezet elemeit, valamint a kreativitás tanítására alkalmas módszereket szemléltető melléklet.

Hatásfoknövelési potenciál

Mivel a vonatkozó témában kevés a tárgyalt anyaghoz hasonló széles látókörű, empirikus tanulmány, dr. Saroyan írása a felsőoktatásban oktatók számára iránytűként szolgálhat ahhoz, hogy szembenézzenek azon fogalmi, kulturális, pedagógia és/vagy politikai dilemmákkal, amelyek megakadályozzák őket a világunkban zajló, átfogó és többrétű átalakulás nyerteseinek sikeres pályára állításához feltétlenül szükséges kognitív készségek fejlesztésének a tananyagba építésében és számonkérésében. Aktualitását és jelentőségét megerősíti Park és munkatársai (2023) kutatási eredménye, miszerint a kreativitás és a kritikus gondolkodás között – az alkalmazott vizsgálati módszer és a résztvevők demográfiájának függvényében, tanulmányonként változó mértékű – korreláció áll fenn, azaz kivitelezhető a párhuzamos fejlesztésük.

Az elemzett írásból kiindulva Bouckaert (2023), a vonatkozó szakpolitikai intézkedések és gyakorlati megvalósítások mentén, az OECD-tagországok felsőoktatási rendszerén belül tanulók kreativitás- és kritikusgondolkodás-szintjét elemző munkadokumentuma arra az eredményre jutott, hogy a döntéshozók által hangsúlyozott irányelvek ellenére az egyes intézmények adaptációra vonatkozó autonómiája miatt tapasztalható különbségek nagymértékben gátolják a vizsgált kompetenciák egységesített felmérését.

Irodalom

- Baig, A., Hall, B., Jenkins, P., Lamarre, E. & McCarthy, B. (2020). *The COVID-19 recovery will be digital: A plan for the first 90 days*. McKinsey Global Publishing. <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/the-covid-19-recovery-will-be-digital-a-plan-for-the-first-90-days>
- Bouckaert, M. (2023). *The assessment of students' creative and critical thinking skills in higher education across OECD countries: A review of policies and related practices* (OECD Education Working Papers No. 293). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/35dbd439-en>
- Park, J. H., Li, Y. & Niu, W. (2023). Revisiting creativity and critical thinking through content analysis. *Journal of Creativity*, 33(2), 100-106. <https://doi.org/10.1016/j.yjoc.2023.100056>
- Saroyan, A. (2022). *Fostering creativity and critical thinking in university teaching and learning: Considerations for academics and their professional learning* (OECD Education Working Papers Nr. 280). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/09b1cb3b-en>
- Thornhill-Miller, B., Camarda, A., Mercier, M., Burkhardt, J.-M., Morisseau, T., Bourgeois-Bougrine, S., Vinchon, F., El Hayek, S., Augereau-Landais, M., Mourey, F., Feybesse, C., Sundquist, D. & Lubart, T. (2023). Creativity, Critical Thinking, Communication, and Collaboration: Assessment, Certification, and Promotion of 21st Century Skills for the Future of Work and Education. *Journal of Intelligence*, 11(3), Article 3. <https://doi.org/10.3390/jintelligence11030054>
- Vincent-Lancrin, S., González-Sancho, C., Bouckaert, M., de Luca, F., Fernández-Barrerra, M., Jacotin, G., Urgel, J. & Vidal, Q. (2019). *Fostering Students' Creativity and Critical Thinking: What it Means in School*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/62212c37-en>